

Değişen Film İzleme Alışkanlıkları ve Sinema'da Hollywood Gerçeği: Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü Öğrencilerinin Konuya Yaklaşımı

EMRAH ALPARSLAN KONUKMAN

Öz

Lumier Kardeşler, 22 Aralık 1895'te Paris'te Grand Cafe'de sinematograf adını verdikleri cihaz ile düzenledikleri ilk film gösterimiyle sadece sinema tarihini başlatmamışlar; bugün milyarlarca dolarlık küresel bir sektör haline gelmiş olan sinemanın da temellerini atmışlardır. Hollywood bu anlamda küresel bir aktör olarak karşımıza çıkmakta, yerli filmler gişe noktasında Hollywood yapımlarıyla yarışmamaktadır. Öte yandan, filmler artık sinemanın büyüğü beyaz perdesinin dışında televizyon, ağırlık olarak bilgisayar (internet,dvd) tablet ve cep telefonu gibi çeşitli teknolojik ürünlerden izlenebilmekte, bu da izleme kültüründe ekrana doğru bir kayışı göstermektedir. Bu çalışmada bu iki varsayımın, sinema sektörüne kazanımlar sağlayan iletişim fakültelerinin Radyo Televizyon ve Sinema (RTS) Bölümü'nde okuyan öğrencilerin gözünden nasıl değerlendirildiğini tespit edilmeye çalışılmıştır. Ankara'da özel ve kamu üniversitelerinin iletişim fakültelerinde RTS bölümünde lisans eğitimi alan öğrencilerin sinemaya mı gittikleri, filmleri hangi platformda daha çok izlemeyi tercih ettikleri, Hollywood ve yerli film açısından hangisini tercih ettikleri, yerli filmlerin en büyük sorununun ne olduğuna ilişkin düşüncelerine ilişkin veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada sinema, sinemanın doğuşu, Hollywood'un yerli filmler karşısındaki başarısı ve beyaz perdeden ekran kültürüne geçiş irdelenmiş, ardından RTS öğrencilerine uygulanan anketin bulguları değerlendirilmiştir. Araştırmada; Ankara, Başkent ve Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo ve Televizyon Bölümü'nde öğrenim gören öğrenciler örneklem olarak alınmıştır. Nicel araştırma yöntemi çerçevesinde öğrencilere 12'si seçmeli 2'si açık uçlu 14 soru yöneltilmiş, veriler SPSS programında değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, sinema eğitimi alan öğrencilerin bile düzenli olarak sinemaya gitmediği, bilgisayardan film izlemeyi daha çok tercih ettikleri görülmüştür. En çok Hollywood ve bilim kurgu filmlerini seyretmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Yerli filmleri tercih etmedikleri, bunda en önemli etkenin, iyi senaryoların ortaya çıkmadığına ilişkin düşüncelerinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Hollywood, Yerli Film, Ekran

Makale Geliş Tarihi : 05. 12. 2017

Makale Kabul Tarihi : 09. 01. 2018

Changing Movie Watching Habits and Reality of Hollywood in Cinema: The Attitude of Radio Television and Cinema Students to the Issue

EMRAH ALPARSLAN KONUKMAN

Abstract

Lumier Brothers, not only started the history of cinema by first movie exhibition, which they carried out with a device called Cinematograph that they invented in 22 December 1895 in Paris Grand Cafe, but they also established cinema, which is billions-worth global sector today. In this sense, Hollywood appears as a global agent, and local movies can not compete with Hollywood productions at the box office. On the other hand, movies, apart from magical silver screen, are also watched several other technological devices such as; television, computer (internet, dvd), tablet computer, and mobile phone. And for movie culture, this shows the tendency to screen. In this research, it was tried to be figured out that, how those two assumptions are evaluated by students of Radio Television and Cinema at Communications Faculties, which make significant contributions to Cinema sector. The data if about the preferences of those students who study Radio Television and Cinema at private and state universities in Ankara were tried to be collected. For example, if they prefer going to cinema or not, if not, which platform they prefer more, their preferences between local movies and Hollywood productions, what are the most important problems of local movies. In this study, the emerge of cinema, the success of Hollywood against local movies, and transition to screen culture from silver screen were analysed. Then, the findings of the poll applied to Radio Television Cinema students were evaluated. Students studying Radio Television and Cinema at Ankara, Başkent and Gazi Universities were taken as sample of the research. Based on quantitative research method, 14 questions, 2 of which are open-ended, were asked to the students. And datas were evaluated in SPSS program. Depending on the results, it was revealed that even students studying cinema prefer watching movies on computer, instead of going to cinema. It was also found out that, they prefer Hollywood and science-fiction movies. Furthermore, it was brought out from the research that, the reason why they don't prefer local movies is lack of good scripts

Keywords: Cinema, Hollywood, Local Film, Screen

1. Giriş

Senaryosu, oyuncularını, yapımcısı, yönetmeni ve set ekibiyle geniş bir ekip tarafından büyük bütçeler harcanarak hazırlanan filmler, beyaz perdede seyirciyle 'sinema'da buluşmakta, görücüye çıkmaktadır. Özellikle Hollywood sineması, çekim teknikleri, stüdyoları, dünyaca ünlü film yıldızları ve yönetmenleri, post prodüksiyon ekibi ve tüm ülkelere dağıtım şirketleriyle sinemanın nasıl küresel bir sektör hatta bir sanayi haline geldiğinin bir göstergesidir.

Hollywood'un anlatısını "küresel" seyirciyi düşünerek oluşturduğu ve üstün yapımlarının gelir getirebilmesi için kendi ülkesindeki seyircisi dışındaki diğer ülke sinemalarının seyircilerine yani dış pazarlara gereksinim duyduğu ve anlatısını bu amaca yönelik olarak ve birçok değişkeni birden hesap ederek şekillendirdiği de konunun bir başka boyutunu oluşturmaktadır (Kirel,2014:58).

Filmlerin gişe ve hasılatlarına bakıldığında da, seyircilerin yerli ve yabancı film tercihinde büyük bir oranda Hollywood yapımlarından yana tercihlerini kullandıkları görülmektedir. Bu çalışmada da Radyo Televizyon ve Sinema (RTS) Bölümü'nde eğitim gören öğrenciler Türk Sineması ve Hollywood yapımları arasında hangisini tercih etmektedir, Türk Sineması hakkında ve sinema sektöründe hangi kariyer planını yapmaktadır, sinemaya gitme sıklığı ve alışkanlığı gelişen ve değişen teknolojilerle birlikte azalmakta mıdır? sorularına yanıt aranmaktadır. Zira, televizyon, dijital platformlar, DVD, bilgisayar, tablet, akıllı cep telefonu, ucuz ve daha kolay ulaşılabilir olması nedeniyle özellikle gençlerin sinemaya gitme alışkanlıklarını ve izleme kültürünü de değiştirmiştir. Saha araştırması yöntemi çerçevesinde, bu çalışmada RTS bölümü öğrencilerinin de sinemaya gitme, filmleri izleme noktasında hangi platformu tercih ettiklerine ilişkin bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

2. Beyaz Perdenin büyüü: Sinema

Sinema, yirminci yüzyılın kültürel yaşamına egemen olan endüstrileşmiş sanat biçimlerinin ilki ve belki de en büyüğüdür. Panayır meydanlarındaki mütevazı başlangıcının ardından zaman içinde milyar dolarlık bir endüstri ve en görkemli ve özgün çağdaş sanat biçimi haline gelmiştir. (Smith, 2003:13) Sinema bir sanattır; bu sanatın var olabilmesi için temelinde sinemasal ürünü (film) bir meta sayan, imal edene ve pazarlayan bir sanayinin bulunması gerekir, öte yandan sinema bir sanayi olarak, özelliklerinden dolayı kendi ekonomik kurallarını kendi kurup kendi değerlendirmelidir (Scognamiallo, 1994:27).

Etimolojik açıdan sinema sözcüğü sinematografi (cinematographe) sözcüğünden kısaltılmıştır. Lumiere kardeşler kendi buluşları olan aygıtı sinematograf (cinematographe) adını vermişlerdi. Yununca – kinema, -atos = devinim – ile – graphein

= yazmak – sözcüklerinden türetilen sinematografi de devinimi yazma, saptama anlamına gelirdi (Özön,1984:3).

Sinemanın küresel bir sektör haline gelmesinde belki de en önemli gücü, bir senaryonun, düşün, bir hikayenin 80 ila 120 dakika gibi bir süre içerisinde oyunculuğun, ışığın, görüntünün ve sesin çeşitli efektlerle desteklenerek seyirciye ulaştırılarak etkilemesidir.

Öyleyse, sinema görüntülükte karşımıza hem resme hem sese dayanan bir görsel – işitsel imler (işaretler) dizgesi olarak çıkar. Bu özelliğinden dolayı sinema çok yönlü bir araçtır. Çünkü bu görsel – işitsel imler sinemanın bir iletişim, bildirişim aracı olmasını sağlar; sinema dünyanın dört bir köşesindeki olayları, bilgileri saptayıp bunları yine dünyanın dört bir köşesine yayabilir. Sinema aynı zamanda bir anlatım aracıdır, çünkü bu görsel – işitsel imler bir düşünceyi, bir duyguyu, bir olguyu anlatabilecek yapıdadır (Özön, 1984: 4). İşte sinema yaşamı algılamayı bazen bir karabasani göstererek bazen gerçeği olduğu gibi gözler önüne sererek yapıyor. Sinema toplumdun, tarihten, siyasetten ve ekonomiden soyutlanamaz, gücünü bunlardan almaktadır. Bir toplumun geçirdiği tarihsel, siyasal ve ekonomik gelişimler sinema yapıtlarında kendini gösterecektir (Biryıldız, 2016:5).

O yıllardaki adıyla sinematograf, yani sinemanın dünya üzerindeki resmi tarihi belgelere göre 22 Aralık 1895 olarak bilinir. İki Fransız genci Louis ve Aguste Lumier kardeşlerin Paris'te Capucines Bulvarı'ndaki Grand Cafe'de düzenledikleri bir gösteriyle dünya sinemasının resmi tarihi doğar (Özgüç,1988:5). Lumiere kardeşlerin kendi icatlarına verdikleri isim cinematographe'ydı. Film şeridinin hareketini, saniyede on altı kare esasına dayalı "tırnak itişli" bir düzenek sağlıyordu. Çok da hafif olan bu aygıtın adı Cinematographe'tı. Edison'un elektrikle çalışan Kinetograph'ına karşılık Cinematographe elle kurulabildiğinden ve hafifliğinden ötürü her yere taşınabiliyordu (Abisel,2007: 31).

Lumiere kardeşlerin 1895'de gerçekleştirdikleri ilk gösterimin ardından Osmanlı Devleti döneminde sinemanın gecikmeden tanıştığı görülmektedir. Rivayet muhtelif ama yazılı kaynaklara ve Abdülhamit'in kızı Ayşe Osmanoğlu'nun anılarına bakılırsa Türkiye'de ilk film gösterisi Yıldız Sarayı'nda yapılmıştır. Halka açık ilk film gösterisi ise 1896 ya da 1897 yılında Beyoğlu'nda Hammalbaşı sokaktaki Avrupa Pasajı'nda yapılır (Kıraç, 2012:23). 1908 yıllarından başlayarak çeşitli kentlerde halka açılan sinema salonları, gösterilerini yabancı uyruklu ve Türkiye'deki azınlıkların egemenliğinde sürdürürken devreye Cevat Boyer ile Murat Bey girer. Ve Şehzadebaşı'nda Milli Sinema adı verilen ilk Türk Sineması açılır (19 Mart) (Özgüç, 1988:5).

3. Beyaz Perdeden Ekran Kültürüne

Sinemanın hızlı bir şekilde ivme kazanması seyirciler için yeni mekanların oluşturulmasına da zemin hazırlamıştır. 1905’le birlikte sinema salonu (film theatre) anlayışı yerleşti. Lumiere Kardeşler 1897’de tamamen film gösterimine ayrılmış ilk salonu açmışlardı (Monaca,2000:225). Tüm dünyada 1905’e kadar film izleme yerleri; vodvil evleri, lunaparklar ve fuar alanlarıydı, 1905’den itibaren kalıcı sinema salonlarına eğilim başlamıştır. Daha zengin ve eğitilmiş sınıflar sinema ile ilgilenmeye başlamış ve bununla beraber sinema izlemek için gidilen salonlara ihtiyaç duyulmuştur (Ünal,2011:11).

Sinema için sadece kapalı salonlar düşünülmemiş, bir dönem açık hava sinemaları da popülerliğini korumuştur. Ancak, hızla değişen ve gelişen teknoloji sinema ve izleme alışkanlıklarını da şekillendirmiş, değişime uğratmıştır. Bu da, sinema endüstrisinin seyirciyi elinde kaçırmaması için büyük bir çaba sarfetmesini gerektirmektedir.

Ang’a göre, “Sinema endüstrisinin yaşamını sürdürebilmesi ve film üretebilmesi için, toplum içinde yeterli sayıda insana ulaşarak, onların düzenli bir film seyircisi olmalarını sağlaması gerekmektedir. Ancak sinema endüstrisinin yerini koruyacağına ve potansiyel seyircilerini elinde tutacağına dair hiçbir garantisi yoktur. 1950’li yıllarda televizyonun yaygınlaşması ve evlere girmesiyle özellikle ABD’de sinema seyircisinde yaşanan düşüş de bunun açık bir göstergesidir. Televizyon izleyicisi olmanın tamamen gönüllü bir faaliyet olması ve bunun kişilerin kendi tercihine bağlı olması, televizyonun da sinema gibi aynı belirsizlik ve güvence sorununu yaşadığını göstermektedir” (Günel, 2007: 116).

Televizyon, vizyona giren filmleri belli bir süre sonunda yayınlayabildiği için sinema için çok büyük tehdit oluşturmuyor gibi gözükse de; özellikle dijital platformlar aboneliği olan kullanıcılarına sinema kanallarıyla ucuz ve kolay bir şekilde binlerce filme ulaşma imkanı veriyor. Öte yandan, DVD sinemaya gitme alışkanlığını azaltan bir diğer unsur olarak son yıllarda karşımıza çıkmaktadır.

Seyircinin film izlerkenki konumu birçok açıdan önemlidir. Sinema izleyiciliğinde; sinema perdesinde film izlenen geleneksel seyirciliğin ardından televizyon, video, DVD olanakları ve dijital uydu alıcıları ile evlere giren filmlerde sınır tanımayan bir seyircilik konumlanması oluşmuştur. Burada seyircinin tanımının artık değiştiğini ve giderek uluslar arası ölçekte bir küresel seyir haline geldiğini rahatlıkla söyleyebiliriz (Kirel, 2014:59).

Culkin, 2006 yılında Gerbrandt tarafından yapılan bir araştırmaya referansla, izleyicilerin % 66’sının eğer bir film eş zamanlı olarak sinema perdesinden ya da DVD kaydından izleme tercihi ile karşı karşıya kalsalardı, DVD kopyasından izlemeyi

tercih edeceklerini belirttiklerini ifade eder. Culkin, sözünü ettiği araştırmanın ortaya koyduğu gibi, sinemada film izleme deneyimine yönelik özel bir bağlılığı olmayan genç izleyicilerin, gösterim işinde olanlar bakımından en büyük tehdidi oluşturduğunu belirtir. Ancak, yazara göre, bu tehdit sinema salonlarına alternatif platformlar üzerinden film sunanlar bakımından da bir fırsat yaratmaktadır (Özen - Çelenk,2006: 92).

Sinemadan ekran kültürüne bir geçişin son yıllarda arttığı bir gerçektir. “Görüntü ya da alfanümerik şekil gösterimi yapan elektronik ve fiziksel yapı” (Yayıncılık ve Medya Sözlüğü, 2015:120). olarak tanımlanan ekran, gündelik hayatın her aşamasında karşılaşıldığı veya kullanıldığı bir kültür haline gelmektedir, kendi kültürünü oluşturmaktadır.

Bilgisayar, tablet ve akıllı cep telefonları da artık film izleme mecrası olarak en sık kullanılan alanların başında geliyor. Özellikle, vizyona giren filmlerin internet üzerinden kısa bir sürede izlenebilmesi, maliyetinin sinema biletine oranla daha düşük olması her an ve tekrar izlenebilme olanağı sağlaması açısından özellikle gençler tarafından çok tercih edilen bir mecra haline gelmiştir. Bu da, sinemaya giderek beyaz perdeden izleme alışkanlığını azaltmaktadır. Beyaz perdenin büyü- sünü, ses donanımı ve kalabalık yığınların içerisinde film izleme kültüründen; tablet, cep telefonu gibi daha küçük ekranlarda, ses ve görselliğin daha az hissedildiği bir film izleme alışkanlığına doğru yol alınmaktadır.

4. Küresel Güç Hollywood Karşısında Yerli Filmler

Sinema denilince ilk akla gelen, çekim teknikleri, sahneleri, ünlü oyuncularını ve dünya çapında gişe rekorları ile elde edilen gelirler açısından dünyanın her bir tarafında izleyici ile buluşan Hollywood'dur.

Chaplin İngiliz vodvil ardyöresiyle Atlantik'i geçtiğinde Hollywood, Los Angeles'ın artan büyük şehir karmaşasına yeni dahil edilen, portakal bahçeleriyle dolu, 'yollarında biber ağaçlarının sıralandığı bir köy'dü (Briggs – Burke, 2011:202).

Bu köy yüzyıl içerisinde evrildi; küresel bir güç haline geldiği için verilmek istenen mesajları sinema yoluyla tüm dünyaya yayabilen bir araç haline gelmiştir.

Hollywood filmleri, biçimleri kadar içerikleri ile de küresel boyutta ülkelerin popüler kültüründe egemenliklerini sürdürdükleri için bu etki altında bir anlatı biçiminin seyirciler ve sinema yapanlar tarafından – açık ya da örtük bir biçimde benimsendiği varsayılabilir (Kirel,2014:54). Hollywood neredeyse ilk yıllarından itibaren büyük şirketlerin egemen olduğu, dışarıdan kolay kolay girilemeyen monopolistik bir yapıya sahiptir. ABD hükümetleri tarafından da desteklenen bu yapılanma sonucu Hollywood, hem içeride hem de dışarıda büyük bir etki ve güç

kazanmıştır. Bu anlamda Hollywood ABD'nin gerçekte ilk küreselleşen medya sektörüdür (Özen - Çelenk,2006: 91). Özellikle, 1980'lerden sonunda başlayan yatay ve dikey yoğunlaşma birçok firmanın sinema sektörüne girmesini Hollywood üzerinden tüketim ve kültürel değişimin dünya genelinde algılanması noktasında önemli bir güç haline gelmiştir.

Bu güç elde edilen gişe rakamlarıyla da kendini göstermektedir. 2017 yılının en çok gişe yapan filmleri ve hasılatları Hollywood'un sinema sektöründe nasıl paya sahip olduğunun işaretidir. *Güzel ve Çirkin (Beauty and the Beast)* bin 263 milyar dolar hasılat ile ilk sırada yer alırken, onu bin 235 dolar hasılat ile *Hızlı ve Öfkeli (Fast and Furious)* takip ederek ikinci olmuş; *Örümcek Adam: Eve Dönüş* ise 880 milyon dolarlık gişesiyle üçüncü sırada yer almıştır.

Togan Gökbakar'ın yönettiği, Şahan Gökbakar'ın hem yazıp hem de başrolünde yer aldığı *Recep İvedik 5* filmi şubat ayında vizyona girdi. Komedi türündeki bu film, 7 milyon 437 bin 50 kişi tarafından izlendi. Filmden 85 milyon 986 bin lira gelir elde edildi. *Ayla* filmi Kore savaşında yaşanan gerçek ve duygusal bir hikayeyi ele alıyor. Bu çok ağlatan filmi 5 milyon 110 bin 62 kişi izledi. (<http://www.milliyet.com.tr/2017-de-en-cok-izlenen-filmler-belli-oldu-mola-6363/?Sayfa=3>)

Yukarıdaki veriler, 2017 yılı için Türk filmlerinin gişe başarısı olarak kaydedilirken, yabancı filmlerin özellikle Hoollywood yapımlarının yerli filmlere oranla daha çok tercih edildiği görülmektedir.

Göral, 2016 – 2017 yılında vizyona giren yerli filmlerle ilgili kıyaslamasında bunu şu cümlelerle ifade ediyor: Geçen yıl yani 2016'da vizyona giren 135 yerli film den 58'i 10 bin seyircinin altında kalmıştı. Neredeyse bu filmlerin yarısı çok kötü batmıştı yani. Bu yazı yazılırken 2017'in bitmesine henüz 10 gün kadar vardı. Bu zamana kadar gişede 10 bin seyirciyi bulamayan film sayısı 51. Bu sene ise vizyona giren film sayısının 145'i bulması bekleniyor. Demek ki, neredeyse seyirci önüne çıkan her üç film den biri çok kötü şekilde batıyor. 10 bin seyirciyi geçip de batanları da dahil edersek tablo hiç de iç açıcı gözüküyor. (<http://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/2017-turk-sinemasinin-gise-telasi/>),

Yerli filmlerin daha az tercih edilmesinde, iyi bir gişe sağlayamamasında en önemli etken nedir? İyi senaryoların çıkmaması mı, başarılı bir oyunculuğun sergilene-memesi mi; yoksa film yapımında yaşanan maliyet problemleri mi? İlk etapta, günümüz dünya sineması ve Hollywood ile kıyaslandığında en önemli sorunun seyircinin ilgisini çekecek senaryoların ortaya çıkmaması düşünülmektedir.

Özellikle de 2000'li yılların Türk sinemasında en büyük sorunun senaryo olduğu her fırsatta dile getirilen bir gerçek. Bunu yönetmenler de, yapımcılar da çok iyi biliyor. Herkes iyi senaryo sayısının azlığından ve senarist bulamamaktan şikayet

ediyor. Türk sinemasının ciddi bir senaryo sorunu var. İçerik anlamında en büyük sorunu budur ve çözümü için de hiçbir şey yapılmamaktadır! İçeriden biliyoruz ki kimi zaman iyi senaryolar da yapımcılar, yönetmenler ve hatta bazen de oyuncular tarafından bozulabilmekteler. Senaristler ya da yönetmen senaristler de kendi senaryolarını egosal sorunları yüzünden mahvedebilmekteler. Oysa senaryolar üzerinde sıkı çalışılması gereken teknik metinlerdir. Doğru insanlara okutulmaları. Üzerine emek verilmeli, saatlerce konuşulmalı, günlerce çalışılmalı. (<http://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/2017-turk-sinemasinin-gise-telasi/>)

5. Araştırmanın Amacı

Gelişen medya teknolojileriyle birlikte bireylerin izleme alışkanlıkları da değişmektedir. Sinema perdesinden televizyon, bilgisayar, tablet ve cep telefonlarına doğru bir geçiş ve değişen bir ekran kültürüyle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu da sinemaya gitme alışkanlığını, gitme sıklığını, film izleme platformunu şekillendirmektedir. Peki, bu alanda Radyo Televizyon ve Sinema bölümünde eğitim gören öğrencilerin sinemaya gitme alışkanlıkları da bu çerçevede nasıl şekillenmektedir? Hollywood ve yerli yapımlar arasında hangisini ve ne gibi sebeplerle tercih etmektedirler? Bu çalışmada, bu sorulara cevap bulmak amaçlanmıştır; öte yandan öğrencilerin film tercihleri, yerli ve yabancı yönetmen beğenileri ve sinema sektörüne bakış açılarına ilişkin de çeşitli veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

6. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, yukarıda belirtilen sorulara cevap bulabilmek için nicel araştırma yöntemi olarak saha araştırması çerçevesinde deneklere anket tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın amacına ulaşmak için belirlenmiş 14 soru yöneltilmiştir. 12 soru seçmeli, 2 soru da açık uçludur. Anketler, örneklem olarak alınan iletişim fakültelerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına girişi yapılarak ortaya çıkan frekans değerleri üzerinden değerlendirilmiştir.

7. Araştırmanın Örneklemi

Çalışmanın evrenini Ankara'da eğitim veren özel ve devlet üniversitelerin iletişim fakülteleri oluşturmaktadır. Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi gibi devlet üniversitelerinin yanı sıra; özel üniversite olarak Başkent Üniversitesi örneklem içerisinde yer almıştır. Örneklem, zaman ve maliyet açısından, Ankara'da iletişim fakültelerinde RTS'de eğitim gören lisans öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur. Fakültede, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü öğrencileri örneklem dışında tutulmuştur. Ankette örneklem olarak 200 öğrenci planlanmış, ancak anket formunu doldurup doldurmama konusunda öğrencilerin iradesine bırakılmıştır. Ankete; Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi RTS Bölümünden 34, Başkent Üniversitesi

İletişim Fakültesi RTS Bölümünden 40 ve Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi RTS Bölümünden 45 olmak üzere toplam 119 öğrenci katılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin 63 ü kız, 56'sı erkek öğrencidir. Ağırlıklı olarak son sınıf öğrencilerine uygulanması tercih edilen ankete katılanların 63'ü 4. Sınıf, 21'i 3. Sınıf, 15'i 2. Sınıf ve 8'i de 1. Sınıf öğrencisidir.

8. Bulgular

Tablo 1: Hangi sıklıkla sinemaya gidersiniz?

Her hafta	16
Ayda bir – iki kez	52
2 – 3 ayda bir	24
Düzenli olarak sinemaya gitme alışkanlığım yok	27
Toplam	119

Her hafta sinemaya düzenli olarak gittiğini belirten öğrenci sayısı sadece 16, ayda bir iki kez gittiğini belirtenlerin sayısı 52'dir. İki üç ayda gittiğini ya da düzenli olarak gitmediğini belirtenler ise toplamda 51 öğrencidir.

Tablo 2: Filmleri en çok hangi platformda izlemeyi tercih ediyorsunuz?

Sinema	37
Televizyon	13
Bilgisayar	63
Tablet	4
Cep Telefonu	2
Toplam	119

Bilgisayardan film izlediğini belirten öğrencilerin sayısı 63, sinemaya gitmeyi tercih edenlerin sayısına ise 37'dir. Öğrenciler ağırlıklı olarak bilgisayar ortamında film izlemektedir.

Tablo 3: En çok hangi tür film seyretmeyi tercih edersiniz?

Gerilim	17
Macera / Aksiyon	20
Romantik	11
Bilim Kurgu	31
Dram	28
Komedi	3
Diğer	9
Toplam	119

Öğrencilerin Bilim Kurgu izlemeyi tercih edenlerin sayısı 31, dram 28, macera – aksiyon izlemeyi tercih edenlerin sayısı ise 20'dir. Komedi filmi tercih edenlerin sayısı ise sadece 3'tür.

Tablo 4: En çok hangi ülke yapımı sinemaları izlemeyi tercih ediyorsunuz?

Hollywood	75
Türk Sineması	12
İran Sineması	7
Bollywood	5
Fransız Sineması	11
Rus Sineması	2
Diğer (İspanyol, İtalyan, Bağımsız vb.)	7
Toplam	119

Ankete katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün Hollywood filmi izlemeyi tercih etmektedir.

İkinci sırada 12 izleyici tercihi ile Türk Sineması, üçüncü sırada ise 11 kişi ile de Fransız Sineması gelmektedir.

Tablo 5: Vizyondaki filmleri seyretmeden önce en çok neye dikkat edersiniz?

Konusuna veya türüne bakarım	63
Fragmanını izleyerek karar veririm	34
Medyadaki tanıtımlarına bakarım	11
Sinemaya gittiğimde o an karar veririm	1
Arkadaş ve çevre tavsiyesine dikkat ederim	10
Toplam	119

Vizyondaki filmi seyretmeden önce filmin konusu ve türüne göre tercihte bulduklarını ifade eden öğrencilerin sayısı 63, fragmanını izleyerek karar verdiklerini belirtenlerin sayısı ise 34'tür. Sadece 1 öğrenci sinemaya gittiğinde o an karar verdiğini belirtmiştir.

Tablo 6: Sinema eğitimi ve güncel konuları takip etmek için, daha çok hangi kaynaklardan yararlanıyorsunuz?

Gerek duymadığım için yararlanmıyorum	9
Sinema dergilerini takip ediyorum	14
İnternet siteleri ve sosyal medya	88
Ders notları yeterli oluyor	5
Kitap	3
Toplam	119

Sinemaya ilişkin güncel konuları ve eğitim amaçlı yazıları internet ve sosyal medyadan takip ettiklerini belirten öğrencilerin sayısı 88'dir. İkinci sırada sinema dergileri gelmektedir. 14 öğrenci sinemaya ilişkin güncel konuları dergilerden takip ettiğini belirtmiştir. Kitaplardan yararlandığını belirten öğrenci sayısı ise sadece 3'tür.

Tablo 7: En çok beğendiğiniz yerli yönetmen kim? Lütfen yazınız

Nuri Bilge Ceylan	24
Zeki Demirkubuz	13
Çağan Irmak	10
Yılmaz Güney	8
Onur Ünlü	5
İsim Belirtmemiş	18
Diğer (F.Akın, M. Erksan, B. Aksak, R. Erdem, L.Akad...)	41
Toplam	119

Açık uçlu bu soruda öğrencilerin en çok beğendiği yerli yönetmen ismini yazmaları istenmiştir.

En çok beğenilen yerli yönetmen olarak 24 öğrenci Nuri Bilge Ceylan, 13 öğrenci Zeki Demirkubuz, 10 öğrenci de Çağan Irmak ismini yazmıştır.

Tablo 8: En çok beğendiniz yabancı yönetmen kim? Lütfen yazınız

Quentin Tarantino	17
Christopher Nolan	14
S. Spielberg	9
Kubrick	8
Amir Khan	7
İsim Belirtmemiş	17
Diğer (Einstein,Bergman,Torkosky, Comeron....)	47
Toplam	119

Açık uçlu bu soruda öğrencilerin en çok beğendiği yabancı yönetmen ismini yazmaları istenmiştir. En çok beğenilen yabancı yönetmene ilişkin cevaplarda ilk sırada Quentin Tarantino gelmektedir. 17 öğrenci en çok Tarantino'yu beğendiğini ifade ederken, Christopher Nolan 14 cevap ile ikinci sırada yer alırken, onu Steven Spielberg takip etmiştir. 17 öğrenci ise hiç isim yazmamıştır.

Tablo 9: Hiç kısa bir film çektiniz mi ya da kısa filmde görev aldınız mı?

Evet	85
Hayır	34
Toplam	119

Ankete katılan 119 öğrenciden 85'i herhangi bir kısa film çekmiş ya da projede yer almışken, hiç kısa film de görev almadığını belirtenlerin sayısı ise 34'tür.

Tablo 10 : Mezuniyet sonrası sinema alanında hangi kariyeri planlıyorsunuz?

İyi bir yönetmen olmayı planlıyorum	23
Senarist olarak çalışmayı düşünüyorum	15
Dizi – film setinde bir görev almayı planlıyorum	20
Bu alanda çalışmayı düşünmüyorum	36
Kamera önünde oyuncu olmayı düşünüyorum	8
Akademik alanda çalışmayı düşünüyorum	5
Diğer	12
Toplam	119

Sinema sektöründe kariyer planlamasını içeren bu soruya; 36 öğrenci sinema sektöründe çalışmayı düşünmediği cevabını verirken, 23 öğrenci iyi bir yönetmen, 20 öğrenci dizi – film setinde görev almayı planladığını belirtirken, sadece 5 öğrenci akademik alanda kariyer planlaması yapmayı düşündüğünü belirtmiştir.

Tablo 11: Fakültede aldığınız eğitimle birlikte filmleri içerik ve teknik açıdan farklı bir gözle izleyebiliyor musunuz?

Evet	70
Hayır	11
Kısmen	38
Toplam	119

Film izlerken aldığı eğitimle birleştirerek içerik ve teknik açısından izlediğini belirten öğrencilerin sayısı 70'dir, bunları uygulamadan izlediğini belirtenlerin sayısı ise sadece 11'dir. Kısmen uygulayabildiğini belirtenler ise 38 öğrencidir.

Tablo 12: Günümüz Türk Sineması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kaliteli yapımlar ortaya çıkmıyor	45
Konu ve oyunculuk açısından yetersiz	35
Son dönemlerde kaliteli yapımlar arttı	30
Diğer	9
Toplam	119

Günümüz Türk Sineması'nda kaliteli yapımların ortaya çıktığını düşünen öğrencilerin sayısı 45 iken, konu ve oyunculuk açısından yetersiz bulanların sayısı 35, son dönem kaliteli yapımların arttığını ifade eden öğrencilerin sayısı ise 30'dur.

Tablo 13: Sizce Günümüz Türk Sinemasının en büyük sorunu nedir?

Film için gerekli bütçeyi bulma zorluğu	27
Kaliteli senaryoların ortaya çıkmaması	67
Sinema sektörünün İstanbul ile sınırlı kalması	9
Günümüz aktörlerinin çok iyi olmaması	2
Diğer	14

Günümüz Türk Sinemasının en büyük sorununun kaliteli senaryoların ortaya çıkmaması olarak değerlendiren öğrencilerin sayısı 67'dir. Film için gerekli bütçenin bulma zorluğu olduğunu düşünenlerin sayısı ise 27. Sinema sektörünün İstanbul ile sınırlı kalmasının buna neden olduğunu ifade edenler ise sadece 9 kişidir.

Tablo 14: Sizce bir filmin gişe rekoru kırmasını sağlayan en önemli unsur nedir?

Filmin Yönetmeni	15
Filmin Senaryosu	35
Filmde rol alan oyuncular	22
Filmin medyadaki reklamı	42
Diğer	5

Öğrencilere göre bir filmin gişe rekorunu kırmalarını sağlayan en önemli unsur olarak filmin medyadaki reklamı olduğunu düşünenlerin sayısı 42 iken, bunu 35 ile

filmin senaryosu ve 22 cevap ile filmde rol alan oyuncuların etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo15: Sinema gitme alışkanlığının özel ve devlet üniversitesi öğrencilerine göre dağılımı

Sinemaya gitme sıklığı	Ank.Üni.	Gazi.Üni.	Başkent Üni.	Toplam
Her hafta	4	4	8	16
Ayda 1-2 kez	12	18	22	52
2-3 ayda bir	7	13	4	24
Düzenli olarak sinemaya gitme alışkanlığım yok	11	10	6	27

Özel ve kamu üniversitelerinin RTS bölümü öğrencilerinin sinemaya gitme alışkanlıklarına bakıldığında, her hafta düzenli olarak veya ayda 1 -2 kez gidenlerin özel üniversitede öğrenim gören öğrencilerin daha yüksek oranda olduğu gözlenmiştir.

Tablo 16: Sinema izleme platformunun özel ve kamu üniversitesi öğrencilerine göre dağılımı

Film izleme platformu	Ank.Üni.	Gazi.Üni.	Başkent Üni.	Toplam
Sinema	8	11	18	37
Televizyon	5	1	7	13
Bilgisayar	17	33	13	63
Tablet	2	0	2	4
Telefon	2	0	0	2

Özel üniversitede RTS bölümünde eğitim gören öğrencilerin ağırlıklı olarak filmle-ri sinemada izlemeyi tercih ettikleri, devlet üniversitesindeki öğrencilerin ağırlıklı olarak bilgisayar ortamında film seyrettikleri tespit edilmiştir.

Sonuç

Medya teknolojilerinin gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmesiyle birlikte, sinema izleme alışkanlığında da bu teknolojik ürünlere doğru bir evrilme görülmektedir. Sinema perdesinden daha küçülen ama her an ulaşılabilir ve ucuz olması nedeniyle gençler açısından daha çok tercih edilen bu mecralarda, okudukları bölüm gereği RTS öğrencileri de tercihlerini beyaz perdeden ekran kültürüne mi kaydırmaktadır? Araştırmanın sonuçlarına göre, Ankara'da RTS bölümünde lisans eğitimi gören ve ankete katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün sinemaya az gittiğini, ayda bir – iki kez gidenlerin ağırlıkta olduğu, düzenli olarak sinemaya gitme alışkanlığının olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin en çok bilgisayar üzerinden film izlediği sonucu elde edilmiştir. Gerek internet gerekse DVD ile daha ucuz ve her an izlenebiliyor olması öğrencilerin bu yolu daha

çok tercih ettiğini düşündürmektedir. Özel Üniversitenin RTS bölümünde öğrenim gören öğrencilerin sinemaya daha sık gittiği; devlet üniversitesindeki öğrencilerin bu alışkanlığa fazla sahip olmadığı daha çok bilgisayardan film izlemeyi tercih ettiği görülmüştür. Her hafta veya ayda bir – iki kez sinemaya gitme alışkanlığının olmamasında bilet fiyatları ve sosyo- ekonomik durumun etkili olduğu da düşünülebilir. Fakat, sinema bölümü öğrencilerinin vizyona giren filmleri merakla, senaryosundan oyuncularına, sahnelerinden kurgu ve yönetmenine kadar eleştirel bir merakla beyaz perdede izlemesi ve bu anlamda sinemanın sadık izleyicileri arasında olması gerekmektedir.

Radyo Televizyon ve Sinema bölümü öğrencilerinin, sinema eğitimi ve güncel konuları daha çok hangi kaynaklardan takip ettiğinin tespitine yönelik soruya verilen cevaplarda, öğrencilerin internet ve sosyal medya üzerinden bunları okuduğu (88 kişi) görülmektedir. Kitapları (3 kişi) ve dergileri takip ettiğini (14 kişi) belirtenlerin oranı çok az olduğu için, basılı materyallerin çok da tercih edilmediği, okuma tercihinin daha çok internet ve sosyal medya üzerinden olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu durum, gençlerin okuma alışkanlıklarının basılı materyallerden ziyade belki de gündelik bilgilerle çevrili blog ve köşe yazılarıyla sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu da beyaz perdeden ekrana geçiş gibi, yazılı materyallerden ekran kültürüne kayışın da bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aslında bu da, gençlerin gündelik hayatlarının her aşamasında bu teknolojilerin yer edindiğini ve kullanıldığını göstermektedir.

Milyon dolarlık bütçelerle çekilen ve dünya çapında gişe yaparak küresel bir sermaye ve güç haline gelen Hollywood sineması, bu çalışmada da ön plana çıkmaktadır. Çünkü en çok hangi yapım filmi izlemeyi tercih ettiklerine ilişkin soruya 119 öğrenciden 75'i Hollywood cevabını vermiştir. Türk sinemasına olan ilginin ise sadece 12 kişiyle sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu da küresel bir güç haline gelen Hollywood'un sinema eğitimi alan öğrenciler açısından da ilk tercih olduğunu, Türk sinemasına ise ilginin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Ankete katılan öğrencilerinin en çok bilim kurgu ve dram filmlerine ilgi gösterdiği sonucuna ulaşılırken, 119 denekten sadece 3'ün komedi filmi izlemeyi tercih ettiğini belirtmesi gençlerin komediden uzak durduğunu göstermektedir. En çok hangi tür filmleri seversiniz sorusuna verilen yanıtlarda ilk sırayı 'bilim kurgu' cevabı yer alıyor. Burada gençlerin Hollywood yapımı filmleri tercih etmeleri, bu tür filmlerdeki Hollywood'un üstünlüğü mü yoksa gençlerin bilim kurguya olan ilgilerinden dolayı mı Hollywood'un bu türü ilgi odağına aldığını iyi analiz etmek gerekir.

Peki, yerli filmlerin tercih edilmemesinde en önemli sebep nedir? Günümüz Türk Sineması'nın mevcut durumu hakkında, iletişim fakültesinde sinema eğitimi alan öğrencilerin düşünceleri önemlidir. Zira, mezuniyet sonrası yönetmen, senarist,

görüntü yönetmeni, yapımcı vb. sinema sektöründe çeşitli kademelerde görev alacak olan gençlerin ülke sinemasına ilişkin düşüncelerinin tespit edilmesi düşünülmüştür. Araştırmaya katılan 119 öğrenciden sadece 30'u son dönemlerde kaliteli yapımların olduğunu belirtirken, 80 öğrenci kaliteli yapımların ortaya çıkmadığını, konu ve oyunculuk açısından da yetersiz bulunduğunu belirtmiştir. Yine buna bağlantılı olarak ülke sinemasının en büyük sorunun ne olduğu öğrencilere sorulmuş kaliteli senaryoların ortaya çıkmaması ilk sırada belirtilmiştir. 27 öğrenci ise film için gerekli bütçenin bulma zorluğu olduğunu ifade etmiştir. Bu verilere göre, sinema bölümü öğrencileri günümüz Türk sinemasını kaliteli bulmamakta, bunda da özellikle kaliteli senaryoların üretilmemesini görmektedir. Senaryo ve hikaye açısından kaliteli yapımların ortaya çıkmaması nedeniyle yerli filmlerin Hollywood yapımı filmlerle gişe bakımından mücadele edememesine ilişkin varsayma, öğrencilerin de katıldığı görülmektedir.

Öğrencilerin film tercihlerini ve sektöre ilişkin değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik olarak, vizyondaki bir filmi izlemek için en çok neye dikkat edildiğine ilişkin soruya, öğrencilerin filmin konusuna veya türüne bakarak karar verdiği gözlenmiştir. Fragmanı izleyerek karar verenlerin oranı da ikinci sırada yer almıştır. Bu da öğrencilerin, beğenilerine göre konu ve tür açısından belli tercihleri yaptığını göstermektedir. İlgi alanı dışındaki tür ve konu halinde medyadaki tanıtımların ya da arkadaş ve çevre tavsiyesinin çok etkili olmadığı görülmüştür.

Sinema eğitimi alan öğrenciler için eğitim döneminde çektiği kısa filmler mesleki tecrübe kazanması ve uzun metrajlı film sürecinde olumlu katkıları sağlaması açısından önemli bir pratiktir. Ankete katılan öğrencilere bu nedenle herhangi bir kısa film çekip çekmediği, ya da kısa film de görev alıp almadığı sorulmuştur. 119 öğrenciden 85'i Evet yanıtı, 34 öğrenci Hayır yanıtı vermiştir. Bu rakamlarda, öğrencilerin büyük bir bölümünün kısa film tecrübesi olduğunu, buna ilgi gösterdiklerini ve pratik kazandıklarını göstermektedir.

Eğitimde alınan teorik eğitimin pratikte de uygulanması bilginin daha kalıcı olması ve öğrenilenin daha pekişmesi açısından önemlidir. Sinema eğitimi alan öğrencilerin derslerde öğrendikleri bilgileri film izlerken göz önünde bulundurup bulundurmadığını ölçmek için yöneltilen soruya verilen cevaplarda 70 öğrenci Evet, 38 öğrenci Kısmen ve sadece 11 öğrencinin ise Hayır dediği görülmüştür. Bu verilere göre öğrencilerin filmlere sadece salt bir izleyici olarak yaklaşmadığı, konu, çekim teknikleri, içerik vs. gibi unsurları da dikkate alarak sektörel açıdan da izlediği, bilgilerini uygulamaya çalıştığını ortaya çıkarmıştır.

Öğrencilerin en beğendikleri yerli ve yabancı yönetmenleri öğrenmek için ankete iki tane açık uçlu soru konulmuştur. Verilen cevaplara göre, en beğenilen yerli

yönetmen ilk sırada Nuri Bilge Ceylan (24 kişi) ikinci sırada Zeki Demirkubuz (13) ismi ön plana çıkmaktadır. 18 öğrenci ise hiçbir isim yazmamıştır. Yerli yönetmen noktasında bu da öğrencilerin günümüz yönetmenlerine karşı bir ilgisinin olduğunu göstermektedir. Yabancı yönetmenlerde ise ilk sırayı Quentin Tarantino (17 kişi) ardından Christopher Nolan (14) almaktadır. Farklı senaryo ve çekim teknikleriyle ilgiyi üzerine çeken *Ucuz Roman* ile çıkış yakalayan Tarantino'nun, sinema bölümü öğrencileri tarafından en çok beğenilen yönetmenler arasında ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

İletişim fakültesinden mezun olan öğrencilere, sinema sektöründe çalışmayı düşünüp düşünmedikleriyle nasıl bir kariyer planı yaptıkları soruları yöneltilmiştir. Verilen cevaplara bakıldığında; 119 öğrenciden 36'sı bu sektörde çalışmayı düşünmediğini ifade ederken, 23'ü yönetmen, 20'si dizi veya film setinde görev almayı planladığını, 15'i ise senarist olmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Ankete katılanların üçte biri bu sektörde çalışmayı düşünmemektedir. Bunun nedenleri arasında öğrencinin bu bölümü bilerek ve isteyerek okuyup okumadığı, kendisine uygun bir alan olup olmadığına ilişkin kanaatleri ve istihdam sorunu gibi 3 ana temel konunun etkili olduğunu düşündürmektedir. Sinema alanında akademik bir kariyer planlayanların ise sadece 5 kişi ile sınırlı kalması; öğrencilerin ağırlıklı olarak sektörde yer almayı düşündüğünü ortaya çıkarmıştır.

İletişim fakültesinin radyo televizyon ve sinema bölümünde eğitim aldıkları alanda çalışmayı düşünmeyen öğrenciler, dört yıl boyunca bu bölüme neden devam etmektedirler? İletişim fakültelerinin eğitim verdikleri öğrencilerin üçte birinin böyle düşünmesinin altında yatan temel sebepleri araştırması, sorunun temeli ve çözümü noktasında önemli ipuçları vereceğini düşündürmektedir.

Son olarak, özel ve devlet üniversitesi öğrencilerinin sorulara verdiği yanıtlar açısından bakıldığında, oransal açıdan büyük bir farklılığın olmadığı, verilen cevapların birbirine çok yakın ve aynı doğrultuda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Devlet veya özel bu 3 üniversitede öğrencilerin sorulara verdiği cevaplar açısından birbirleri arasında çok büyük bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir.

Kaynakça

- Abisel, N. (2007). *Sessiz Sinema*. Ankara. De Ki Basım Yayım.
- Abisel, N. ve Eryılmaz, T. (2011) Sinemanın Çağdaşlaşması: Yeni Gerçekçilik, Yeni Dalga, *Sinema Araştırmaları*. (Der.) Murat İri. İstanbul. Derin Yayınları.
- Briggs A. ve Burke P. (2011) *Medyanın Toplumsal Tarihi Gutenberg'den İnternete*. (Çev.) Ümit Hüsrev Yolsal, Erkan Uzun. İstanbul. Kırmızı Yayınları.
- Biryıldız E. (2016). *Sinemada Akımlar*. İstanbul. Beta Basım Yayım.
- Göral, B. (2017, 20 Aralık). 2017: *Türk sinemasının gişe telaşı*. <http://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/2017-turk-sinemasinin-gise-telasi> Erişim Tarihi: 29.12.2017.
- Günalp, C. (2007). *Kamu ve Özel Televizyon Yayıncılığında İzleyici Araştırmaları ve Ratingin Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- Kıraç, R. (2012). *Sinemanın ABC'si Teknolojik Buluştan Sanata*. İstanbul. Say Yayınları.
- Kirel, S. (2014). *Küresel Seyircilik, Hollywood ve "Öteki" Sinemalar Bağlamında İran Filmlerinin Konumlandırılması*. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi. Cilt 4 (4): İstanbul.
- Monaco, J. (2001). *Bir Film Nasıl Okunur?* (Çev.) Ertan Yılmaz. İstanbul. Oğlak Yayınları.
- Özgüç, A. (1988). *Kronolojik Türk Sinema Tarihi*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Sinema Dairesi Başkanlığı. Ankara.
- Özen, E. ve Çelenk, S. (2006). *Sinema Endüstrisinin Ekonomik Yöndeşme Eğilimleri: Hollywood Örneği*. İletişim: Araştırmaları – 4 (1). Ankara.
- Özön, N. (1984). *100 Soruda Sinema Sanatı*. İstanbul. Gerçek Yayınevi.
- Scognamillo, G. (1994). *Amerikan Sineması*, İstanbul. Ağaç Yayıncılık.
- Smith G.N. (Edi.)(2003). *Dünya Sinema Tarihi*. (Çev.) Ahmet Fethi. İstanbul. Kabcacı Yayınevi.
- Ünal, G.T. (2011). Sinemada Estetik Kaygı ve Anlatım Aracı Olarak Sinema Tekniği. Murat İri (Der.). *Sinema Araştırmaları*. İstanbul: Derin.
- Yayıncılık ve Medya Sözlüğü. (2015). Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu. <http://www.milliyet.com.tr/2017-de-en-cok-izlenen-filmler-belli-oldu-mola-6363/?Sayfa=3>ErişimTarihi: 29.12.2017.